

Van Ad naar Bachelor: een nadere beschouwing (aflevering 2: Ad zoekt Bachelor)

Inleiding

In nummer 64 hebben we gekeken naar een oplossing voor het vermelden in de onderwijs- en examenregeling (en aanverwante openbare documenten) van de doorstroommogelijkheden met een Ad naar een resterend programma van een bacheloropleiding. Dat wil zeggen dat we een voorzet hebben gegeven vanwege het feit dat het volgende in de wet staat:

In de onderwijs- en examenregeling van de associate degree-opleiding wordt beschreven welke mogelijkheden er zijn voor een aan de instelling afgestudeerde met een graad Associate degree om door te stromen naar een bacheloropleiding.

Zoals valt te constateren heeft de ontvangende bacheloropleiding geen enkele formele verplichting om iets over deze specifieke (zij-)instroom te zeggen. Er wordt door de overheid wel een (informeel) beroep gedaan op beide betrokken partijen om er samen uit te komen als het gaat om het maken van een vierjarige studie voor inhoudelijk verwante programma. Maar 'that's it...'.

In dit nummer geven we een aantal reflecties met betrekking tot de verplichtingen van de Ad-opleiding voor het informeren van a.s. studenten en degenen die aangeven dat ze na de Ad direct willen doorgaan voor het verwerven van de bachelorgraad.

Uiteraard gaat om algemene voorzetten van onze kant. Elke hogeschool kent een eigen beleid en een daaraan te koppelen strategie.

De Ad-opleiding aan zet

Het is dus aan het management van de Ad om de OER te vullen met mogelijkheden. In principe moet de a.s. student dat al weten, mede omdat de keuze van een opleiding en de bijbehorende hogeschool daarvan kan afhangen. Maar tevens moet die mogelijkheid nog bestaan als deze persoon de Ad krijgt uitgereikt. Kortom, er moet rond een doorlopende leerlijn, verwant ingevuld dus, een overeenkomst zijn met de bacheloropleiding die minimaal drie jaar standhoudt.

Maar dan is nog steeds de vraag welke 'bandbreedte' dient te worden gehanteerd als het gaat om het identificeren van opleidingen die als realistische mogelijkheden worden gezien voor een vervolg richting de Bachelor. Uiteraard kan een Ad'er zich bij elke bacheloropleiding aanmelden, zich inschrijven en vragen om vrijstellingen op basis van de gevolgde Ad. Maar daar gaat het helemaal niet om bij deze passage in de wet voor het hoger onderwijs.

Er lijken een paar stappen ten grondslag te liggen aan hetgeen in de OER kan worden opgenomen, dus hoe je als Ad-management een hoofdstuk schrijft waarmee je de doelgroepen kunt gaan bedienen.

Bestaande Ad-opleidingen

- Een eerste stap bij bestaande Ad's is goed vast te leggen tot welke bacheloropleiding deze tot eind 2017 behoorde, en met welke bacheloropleidingen binnen de eigen hogeschool tevens afspraken waren gemaakt over een (vrijwel) naadloze doorstroom – leidend tot een studielijn van vier jaren.

Ga vervolgens met het management van die bacheloropleidingen in gesprek over de nieuwe situatie en de houdbaarheid van de eerdere afspraken¹.

Tevens worden overeenkomsten gesloten over hoe over en weer veranderingen in het programma, de opzet en de vormgeving kunnen leiden tot het in standhouden van de doorlopende leerlijn. Ook moet duidelijk zijn voor welke periodes afspraken over die leerlijn geldig zijn, gelet op de communicatie in de richting van studenten.

- Onderzoek vervolgens binnen de eigen hogeschool welke bacheloropleidingen mogelijk kunnen worden ingezet voor de doorstroom. Dat kan onder meer door te overleggen met Ad-studenten en het vragen naar voorkeuren. Met de meest interessante bacheloropleidingen zijn afspraken te maken over de wijze waarop die doorstroom kan worden gecommuniceerd en welke aanvullende maatregelen een student moet nemen.
- Ga in de (brede) regio in overleg met collega-hogescholen over een doorstroombeleid, over en weer. Het meest interessante daarbij is de aanwezigheid bij een andere hogeschool van een bacheloropleiding die je zelf niet aanbiedt of kunt gaan ontwikkelen – en omgekeerd dus ook. Probeer tot goede afspraken te komen, net zoals dat intern is gebeurd. Maak tevens afspraken over de communicatie naar de studenten toe, zeker als iemand eerst dicht bij huis de Ad wil doen, en mogelijk daarna pas elders op kamers wil gaan.

Nieuwe Ad-opleidingen

De Ad-opleidingen die vanaf dit studiejaar in de markt worden gezet, kennen geen geschiedenis als programma binnen een bacheloropleiding – een uitgangspunt voor de bestaande Ad's. Dat houdt in dat er een proces op gang moet komen voor het vaststellen van wat verwante en 'verder weg staande' Bachelors zijn².

Het kan natuurlijk voor een hogeschool wel een nieuwe opleiding zijn, maar dat het zo is dat ergens anders eenzelfde Ad al in de markt is gezet. In dat geval is het een kwestie van toch maar even gaan buurten – mogelijk binnen een landelijk Ad-overleg (in wording). Met inzet van de informatie die daarmee wordt binnengehaald, zijn binnen de eigen hogeschool afspraken te maken met het bachelor-management.

Echt interessant wordt het als de Ad-opleiding helemaal nieuw is en geen snel aan te wijzen pendant in ons land kent³. En omdat er in de OER wettelijk gezien toch het nodige over de doorgang naar een Bacheloropleiding dient te worden vermeld, heeft een (a.s.) student recht op de juiste en betrouwbare informatie dienaangaande⁴.

Er moet dus een zoektocht worden gestart met als doel het hebben van een bundel overeenkomsten met bacheloropleidingen binnen en buiten de hogeschool. Juist dat 'buiten' kan best het geval zijn omdat anders er in het verleden bij een bacheloropleiding een dergelijk Ad-programma in het vizier zou zijn geweest – zo nieuw is kennelijk deze Ad-opleiding.

---

¹ Er zijn hogescholen die vanuit het CvB simpelweg aan de betrokken managers van de Ad en Bachelor de opdracht geven dat bij een verwante doorstroom (wel even vaststellen) er altijd sprake moet zijn van een vierjarige route. Dat heeft ook te maken met de bekostiging en de rechten die een student heeft binnen het hbo. Ook wil men als CvB recht doen aan de verwachtingen die a.s. studenten en werkgevers hebben. Mogelijk dat dit kan leiden tot resterende bachelorprogramma's die aldaar een afstudeerrichting vormen.

² Voor zover we hebben kunnen nagaan neemt de NVAO bij het beoordelen van een aanvraag voor een nieuwe Ad-opleiding niet mee op welke wijze de doorloop naar bacheloropleidingen zal worden aangepakt. Het beoordelingskader TNO stamt uit 2016 en de transitie van programma naar zelfstandige opleiding houdt daarom simpelweg in dat de Ad en de Bachelor eenzelfde behandeling ondergaan (binnen de kaders van de wetgeving, zoals het niet hebben van een formele propedeuse).

³ In het NVAO-kader wordt ook aangegeven dat het punt van de 'internationalisering' een rol kan spelen. Je kunt dan denken aan vergelijkbare opleidingen in andere landen, met internationale studenten en ook een min of meer internationale arbeidsmarkt. Dan kan het handig zijn om naar overeenkomstige eindtermen (leeruitkomsten) te kijken. Voor de Ad-opleiding in wording kan best gekeken worden naar vergelijkbare opleidingen op 5. Maar voor de rest is de Ad gericht op de regionale markt. Mogelijk komen er op termijn Engelstalige Ad's, ook geschikt voor het uitwisselen van studenten met het buitenland.

⁴ Een student kan bij het niet inlossen van een dergelijke toezegging, in beroep gaan bij de opleiding en vervolgens de Commissie van Beroep binnen de hogeschool. Mocht dit niet leiden tot een oplossing, kan er mogelijk een weg zijn naar de rechter. Maar of het ooit zo ver zal komen, lijkt niet voor de hand te liggen.

Het zal lastig zijn om de bacheloropleidingen zover te krijgen dat een naadloze doorstroom kan worden gegarandeerd. Misschien kan het in eerste instantie gaan om principe-afspraken. Maar de student moet daarvan wel op de hoogte zijn – en hij/zij mag verwachten dat vervolgens in de invoeringsfase van de Ad die afspraken zullen worden aangescherpt. Daarbij moeten die bacheloropleidingen ook aan boord blijven, binnen een structureel overleg met elkaar.

Mogelijk dat op landelijk niveau via de nationale opleidingsoverleggen Ad een oogje in het zeil kan worden gehouden, om ervoor te zorgen dat als elders ook een Ad met diezelfde naam en/of inhoud in de markt wordt gezet, van de opgedane ervaringen kan worden geprofiteerd. Je kunt dan overigens ook denken aan zaken als toelatingseisen, samenwerking met het mbo, onderdelen die passen bij praktisch onderzoek en alle andere zaken die op landelijk niveau de positie van die Ad transparant maken.

In de OER

In de Onderwijs- en Examenregeling van de Ad-opleiding moet dus het een en ander worden opgenomen over de doorstroom (doorloop, aansluiting, vormgeving...) ⁵, op basis van de wetgeving. Hier willen we een aanzet geven voor aspecten die in aanmerking komen voor een vermelding in de OER.

- Er is een beschrijving van de wettelijke rechten en plichten met betrekking tot de doorstroom naar een bacheloropleiding, aangevuld met het beleid van de opleiding en de hogeschool op dit punt.
- Het interne traject dat geldt voor studenten die opteren voor de doorstroom naar een bacheloropleiding, moet transparant worden beschreven. Dat betekent dat er 'piketpalen' worden neergezet in de tijd, op basis waarvan de student een keuze kan maken voor het al dan niet optimaal voorbereiden op de doorstroom ⁶.
- Er is een beschrijving van de leerlijnen die leiden naar de uitstroom richting de arbeidsmarkt dan wel de doorstroom naar een Bachelor.
- Er is een overzicht van mogelijkheden om door te stromen naar inhoudelijk verwante bacheloropleidingen, binnen de eigen hogeschool. Daarbij wordt een indeling gehanteerd naar:
  - Naadloze doorstroom, als de doorstroomroute wordt gevolgd, zonder aanvullende studie.
  - Idem maar dan met een aanvullend programma, maar wel leidend tot een vierjarige studie voor de gehele leerlijn.
- Er is een overzicht van mogelijkheden om intern door te stromen naar bacheloropleidingen waarbij aanvullende eisen worden gesteld, en derhalve een naadloze doorstroom leidend naar een resterend programma van twee jaren niet is te garanderen. In combinatie daarmee wordt een procedure opgenomen voor de wijze waarop een dergelijke doorstroom met de ontvangende bacheloropleiding kan worden ingevuld.
- Er is een overzicht van opleidingen bij andere hogescholen waarmee een overeenkomst is gesloten over een mogelijke doorstroom. Mochten daar specifieke arrangementen bij zitten, wordt dit gemeld (bijvoorbeeld over een mogelijkheid om de Bachelor in twee jaren te behalen). Bij elke hogeschool wordt aangegeven welke procedure dient te worden gevolgd om zich te kunnen aanmelden voor en voorbereiden op een bacheloropleiding.

---

⁵ De OER is een document voor studenten die de opleiding volgen. Daarin staat van alles dat te maken heeft met rechten en plichten bij het doorlopen van de studie. In formele zin hoeft de a.s. student geen OER te worden verstrekt, als er nog geen inschrijving heeft plaatsgevonden. Maar in dit geval, met de Ad als een parallelle route die ook naar de Bachelor kan leiden, ligt het voor de hand dat dit aspect van de Ad mede een vertaling krijgt in de wijze van communiceren naar a.s. studenten. Anders gezegd, we zijn van mening dat dit aspect niet mag ontbreken in de voorlichting en brochures, niet in detail maar wel op de hoofdlijnen die nodig zijn om een goede keuze te kunnen maken.

⁶ Er is een wetsartikel 7.9b dat het volgende eerste lid kent: *Indien een instellingsbestuur binnen een opleiding een speciaal traject aanbiedt, dat is gericht op het behalen van een hoger kennisniveau van studenten, kan het instellingsbestuur daarvoor studenten selecteren.* Interessant, maar het is niet bedoeld voor de Ad op zich, maar voor instellingen die werken met programma's voor 'excellentie' en/of 'honours'. Echter, misschien kun je ook als Ad-aanbieder hiermee werken, want dan is er een optie om daarvoor intern te selecteren.

- Er wordt inzicht gegeven in de mogelijkheden om eventuele zgn. brugprogramma's parallel aan het laatste deel van de Ad-opleiding te volgen, gebaseerd op afspraken met de aanbieders van bacheloropleidingen. Daarbij wordt aangegeven welke kosten daaraan zijn verbonden en op welke wijze de toetsing plaatsvindt.
- Er wordt melding gemaakt van bacheloropleidingen die toezien op het voldoen aan de formele toelatingseisen voor die opleiding en hoe daaraan in voorkomend geval kan worden voldaan.
- Er wordt aangegeven hoe binnen de afspraken met de bacheloropleidingen wordt omgegaan met de aanmeldingsdatum van 1 mei en de eventuele rechten en plichten als de aanmelding na 1 mei plaatsvindt.
- Er wordt aangegeven hoe wordt omgegaan met studenten die aan het eind van een studiejaar nog maar minder dan een nader vast te stellen aantal studiepunten behoeven te doen. Daarbij wordt gemeld onder welke voorwaarden alvast met een bacheloropleiding kan worden begonnen, om zowel de Ad te kunnen afronden als het eerste jaar van het resterende bacheloropleiding te volgen. Daarvoor wordt een lijst gegeven met de bacheloropleidingen waarmee hierover een overeenkomst is gesloten.
- Er wordt inzicht gegeven in de geldigheid van de gesloten overeenkomsten in het geval de student besluit aan het werk te gaan met het Ad-diploma. Daarbij kan een onderscheid worden gemaakt naar de betrokken hogescholen, met een interne dan wel externe doorstroom naar een bacheloropleiding.
- Er wordt aangegeven hoe door de hogeschool omgaat met het volgen van een tweede Ad, als de eerste is behaald – direct doorgaande dan wel op termijn. Mogelijk is er een specifiek tarief voor het instellingscollegegeld voor 'eigen kweek'.

En dan nog...

Uit de bovenstaande lijst blijkt klip-en-klaar dat een Ad-opleiding niet kan volstaan met het simpelweg vermelden van hetgeen in de wet staat. Ook kan het niet de bedoeling zijn om alleen maar één interne bacheloropleiding te noemen, die inhoudelijk verwant is – dus voor bestaande Ad's de opleiding waarvan ze zijn 'losgekoppeld', en voor nieuwe Ad's een opleiding die het dichtste bij de inhoud van het Ad-programma staat.

Kortom, er is wel iets te doen als het gaat om het in vervulling laten gaan van de wens van de overheid om de studenten een studeerbare leerlijn aan te bieden, niet ten koste gaande van geld en studietijd. De verantwoordelijkheid ligt formeel bij de Ad-opleiding, maar deze dient te worden gedeeld met de bacheloropleidingen, zeker binnen de eigen hogeschool.

Daarnaast moet de hogeschool met alle managers voor de Ad en de Bachelor (kan best allemaal in dezelfde hand worden gehouden, al is dat niet optimaal voor de dynamiek) periodiek om tafel om de interne stromen te monitoren. Dat kan leiden tot verdere discussies over zaken zoals:

- Hoe om te gaan met studenten die door willen gaan naar de Bachelor, maar vertraging oplopen in de Ad-opleiding?
- Wanneer start het doorstroomtraject naar de Bachelor?
- Op welk moment is het zinvol om een eigen resterend programma binnen de Bachelor te maken, als een afstudeerrichting?
- Op welke wijze worden de gevolgen van de dynamiek in de Ad en de Bachelor (aanpassingen, andere onderdelen e.d.) beoordeeld en vervolgens omgezet in nieuwe afspraken?
- Hoe eventueel om te gaan met studenten die na de Ad willen instromen in een Bachelor die meedoet aan het experiment flexibilisering?
- Idem als het gaat om de pilots rond 'betalen per studiepunt', dus flex-studeren – gelet op het feit dat de Ad-opleiding formeel geen propedeuse kent en de eisen die aan het meedoen aan zo'n pilot worden gesteld?
- Ontwikkel je als hogeschool Ad-opleidingen die een zelfstandige positie kennen en hoe zorg je er dan voor dat er doorlopende leerlijnen blijven bestaan?

En zo zijn er nog veel meer zaken die als gevolg van de verdere invoering van de Ad als een zelfstandige hbo-opleiding aandacht verdienen. Er is wat dat betreft nog veel te ontdekken, denkend 'outside the box' en passend bij de strategie van de hogeschool – of niet, maar dan heeft het CvB een prima reden om hierover 'heidagen' te organiseren...